

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING INVESTITSIYA SIYOSATI

Musabekov Sherali Nazarali o'g'li
Qo'qon universiteti talabasi,
Xursanaliyev Boburmirzo Farhod o'g'li
Qo'qon universiteti katta o'qtuvchisi

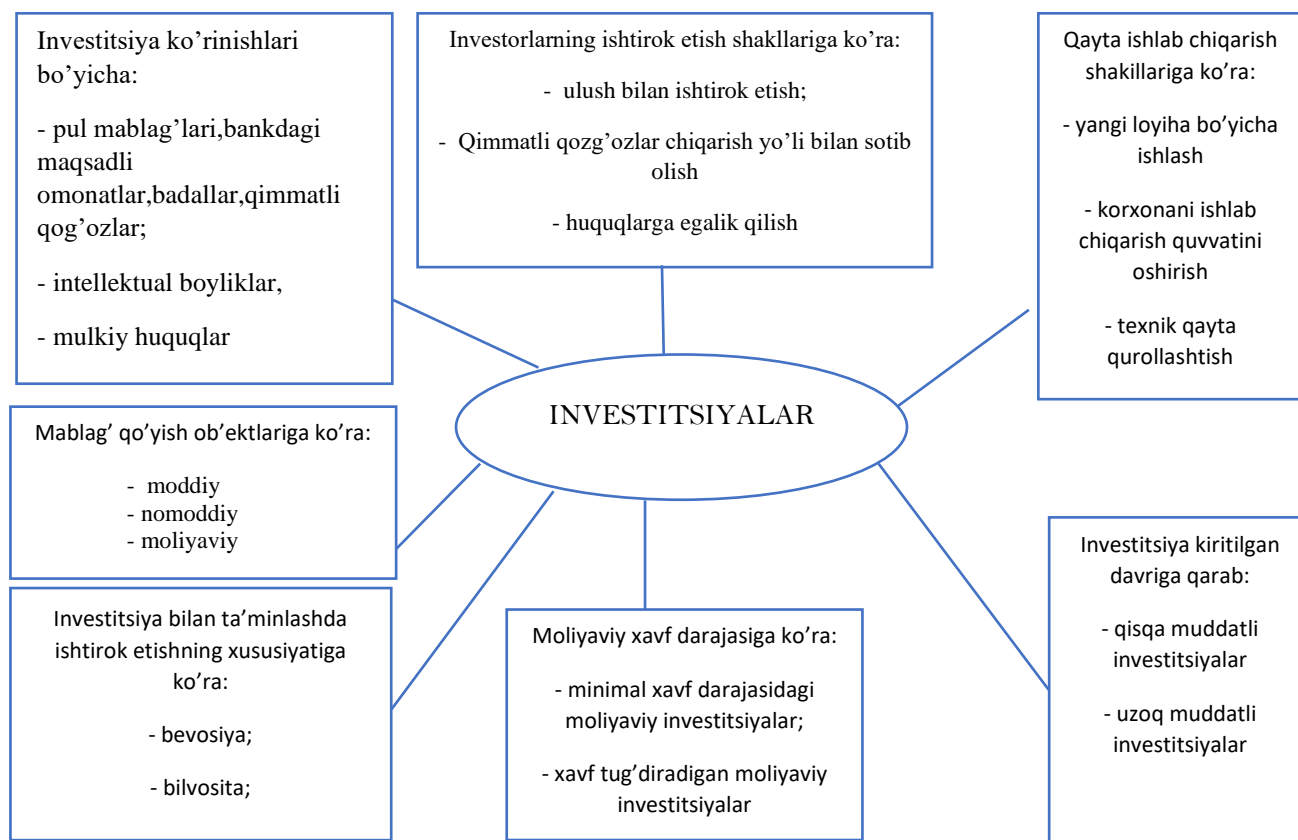
Annotatsiya: O'zbekiston Respublikasida olib borilyotgan islohatlar ularning investisiyalarga ochib berayotgan o'rni ularni tog'ri joylarga ishlatish ularni qay darajada qabul qilish va ularni samarali ishlatish yolarini yoritish mumkun.Hozirgi kundagi investisiyalarni kaysi sohalarga ko'prok kiritilyotgani va qancha miqdorda kiritilayotgani va bu mablag'larni olish tartiblari haqida aytib otamiz.

Kalit so'zlar: investitsiya siyosati, Investitsiya-mulkchilik, asosiy kapital, iqtisodiy-ijtimoiy daromad, milliy va xorijiy.

Hozirgi kunda mamlakatimiz iqtisodiyotiga chet el investitsiyalarini jalb etish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, ularni huquqiy himoya qilishning amaliy mexanizmlarini joriy etish va investitsion muhitni yanada yaxshilash iqtisodiy rivojlanish sohasidagi eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi.O'zbekiston Respublikasi investitsiya siyosati xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun yanada qulay shart-sharoitlarni ta'minlash xorijiy investitsiyalarni ishonchli himoya qilishning amaliy mexanizimini barpo etish, mana shu asosda mamlakatdagi investitsiya muhitiniyanada yaxshilashda MDH mamlakatlari orasida yetakchi hisoblanadi.

Investitsiya-mulkchilikning har xil ko'rinishlaridagi modddiy, moliyaviy va moliyaviy va nomoddiy boyluklarini iqtisodiy-ijtimoiy daromad olish maqsadida muomlagaga kiritishdir. Bu ma'lum vaqt davomida qiymatni oshirish uchun aktivlarni bag'ishlash.Investitsiya "aniq va ishonchli manbalardan mablag'lar olish, ularni asosli holda safarbar etish, risklar darajasini hisobga olgan holda kapital qiymatini saqlash va ko'zlangan samarani olishdan iborat bo'ladi. Ana shu belgilarga ko'ra investitsiyalar boshqa qo'yilmalardan mazmunan farq qiladi.D.G'ozibekov tomonidan investitsiyalarning makroiqtisodiy darajadagi va moliya nazartiyasidagi mohiyati to'g'risida ham fikrlar bildirilgan.Xususan, makroiqtisodiy darajada investitsiyalar ishlab chiqarish vositalarini takror ishlab chiqarishga, uy-joy fondini, tavar zaxiralarini o'stirish,intellektual salohiyatni qaytadan ishlab chiqarishni tashkil etish jarayoni nazarda tutiladi.Moliya nazariyasida investitsiyani real yoki moliyaviy aktivlarga yo'naltirish bilan bog'lash ya'ni bu kulgusi davrlarda daromadlar olish maqsadida qilingan hozirgi chiqimlardir. Moliya sohasida investitsiya qilishdan maqsad investitsiya qilingan aktivdan daromad olishdir.investitsiyalar iqtisodiy foyda va ijtimoiy samara olish maqsadida investitsiya sohasi ob'ektlariga kiritiladign barcha turdagi mulkiy va intellektualboyluklarni aks ettiradi.Investitsiyalar o'zini foyda (daromad) olish maqsadida milliy va xorijiy iqtisodiyotning turli tarmog'iga xususiy yoki davlat kapitalining uzoq muddatli qo'yilmasi sifatida namoyon bo'ladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, investitsiyalarni quyidagicha tasniflash maqsadga muvofiqdir.

1.1 – chizma. Investitsiya funksiyalari va investitsiya bo'yicha qo'llanmalar

O'zbekiston Respublikasining 1998-yil 24-dekabrda "Investitsiya faoliyati to'g'risida"gi qonuning 3-moddasiga ko'ra investitsiyalar mo'ljallangan ob'ektga qarab kapital, innovatsiya va ijtimoiy investitsiyalarga bo'linadi:

-kapital investitsiyalar jumlasiga asosiy fondlarni vujudga keltirish va takror ishlab chiqarishga, moddiy ishlab chiqarishning boshqa shakllarini rivojlantirishga qo'shiladigan investitsiyalar kiradi;

-innovatsiya investitsiyalari texnika va texnologiyalarning yangi avlodini ishlab chiqish va o'zlashtirishga qo'shiladigan investitsiyalar kiradi;

-ijtimoiy investitsiyalar inson salohiyatini, malakasi va ishlab chiqarish tajribasini oshirishga, shuningdek nomoddiy ne'matlarning boshqa shakllarini rivojlantirishga qo'shiladigan investitsiyalar kiradi.

1-jadval

Asosiy kapitalga investitsiyalarning asosiy fondlar turlari bo'yicha tarkibi
(mlrd.so'mda)

Asosiy fondlar	2019	2020
Jami	195927,3	210195,1
Turar-joy binolari	20621,9	23200,8
Noturar -joy binolari	33408,1	38172,7
Boshqa inshootlar	23148,7	27039,0
Yerni yaxshilash	127,3	285,9
Mashina va uskunalari, jami	107305,8	110493,8
Transport uskunolari	16588,2	12415,2
Axborot,kompyuter va telekommunikatsiya (AKT) uskunolari	3194,8	7347,0
Boshqa mashina va uskunalar	87522,7	90731,6
Bir necha marta mahsulot beruvchi, hayvonlar resurslari	2418,9	2843,0
Bir necha marta mahsulot beruvchi daraxtlar, qishloq xo'jalik ekinlari va ko'chatlar resurslari	372,0	880,7
Noishlab chiqarish aktivlarga mulk huquqini berish bilan bog'liq harajatlar	198,1	225,0
Komyuter dasturiy ta'minoti va ma'lumotlar bazalari	28,7	25,2
Ko'ngilochar, adabiy va badiiy asarlarning asl nusxalari	3,7	1,6
Ilmiy tadqiqotlar va ishlanmalar	5,9	86,5
Foydali qazilmalar zahiralari razvedka qili va baholash	763,7	26,7
Boshqa intellektual mulk mahsulotlari	330,1	229,0

2020 yil davomida barcha moliyalashtirish manbalari hisobidan investitsiyalarni o'zlashtirish hajmi 220,7 trln so'mga yetkazilib, tasdiqlangan til pragnoziga nisbatan 2 barobarga o'sdi. Bu haqda Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi xabar bermoqda. Qayd etilishicha, asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi 189,9 trln so'mni, 2019 yil ko'rsatkichlariga nisbatan o'sish tempi esa 1,3 barobarni tashkil etdi. Asosiy kapitalga investitsiyalar hajmining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 2018 yilda 30 %dan amaldagi 36,2% qadar o'sdi. Umumiy investitsiyalar hajmining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 2019 yil natijalar bilan 42,1 % tashkil etdi. Hisobot davrida 2,8 mingdan ortiq ijtimoiy, infratuzulma va ishlab chiqarish

ob'ektlari foydalanishga topshirildi: 145 ta ishlab chiqarish ob'ektlari, 167 ta yirik hududiy loyihalar, 2,5 mingdan ziyod ijtimoiy va infratuzulma ob'ektlari. Investitsiya faoliyatining sezilarli o'sishi 13,3 mlrd.dollarni tashkil etgan xorijiy investitsiyalarning oqimi va o'zlashtirilishi bilan bevosita bog'liq. Davlat kafolati ostidagi xorijiy investitsiyalar va kreditlar 4,0 mlrd.dollar shundan asosiy kapitalga 3,2 mlrd.dollar o'zlashtirildi. Investitsiya dasturiga muvofiq 2020 yilda moliyalashtirishning barcha manbalari hisobidan asosiy kapitalga qariyb 233,2 trln.so'm kapital qo'yilmalar o'zlashtirilishi rejalashtirilgan, bunda to'g'ridan- to'g'ri xorijiy investitsiyalar va kreditlar 2,7 mlrd.dollar o'zlashtirilishi rejalashtirilmoqda. 2020 yildaijtimoiy infratuzilma va ishlab chiqarish ahamiyatiga ega bo'lgan 2 mingdan ziyod ob'ektlar foydalanishga topshirilishi rejalashtirilgan: 206 ta yirik ishlab chiqarish quvvatlari, 240 ta hududiy ishlab chiqarish ob'ektlari, 1,6 mingta ijtimoiy va infratuzilma ahamiyatiga ega ob'ektlar.

Xulosa o'rnida takidlash joizki, haqiqatdan ham ham iqtisodiyotda investitsiyalarni keng miqiyosda jalb etirishga erishish ko'plab sohalar, tarmoqlar hada hududlarga yangi texnologiyalar, ilg'or tajribalar, yuksak malakali mutaxassislar kirib kelishi va tadbirkorlikning jadal rivojlanishiga ulkan poydevor bo'lib xizmat qiladi. Investitsiya bo'lmasa, iqtisodiyot rivojlanmaydi. Demak, endi investitsiyalarni nafaqat iqtisodiyot tarmoqlariga, balki ilmiy ishlanmalar va innovatsiyalarni qo'llab quvvatlashga yo'maltirish o'ta muhimdir. Zero, mamlakat iqtisodiyotini taraqqiy ettirishda investitsiyalarning ahamiyati beqiyos.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. L.S.Zoyirov, SH.SH.Asamxojayeva, S.B.Yunusova. "Iqtisod-moliya" 2019 yil
2. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=fXS-AZ8AAAAJ&citation_for_view=fXS-AZ8AAAAJ:d1gkVwhDpl0C
3. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=fXS-AZ8AAAAJ&citation_for_view=fXS-AZ8AAAAJ:u-x6o8ySG0sC
4. Iold.mitc.uz, arxiv.uz, www.stat.uz malumotlari.